

**SARI UYGURLAR VE SARI UYGURCA
ÜZERİNE YENİ YAYINLAR**
Recent Publications on Yellow Uyghurs and Their Language

*Mehmet ÖLMEZ**

Sarı Uygurlar, Çince adıyla Yuguzu, kendi adlandırmalarıyla Yogur/Yugur halkı hakkında Çin’de son 10-15 yılda birbirinden değerli çok sayıda yeni inceleme, folklor ve etnografya çalışması yayımlandı. Aşağıda bunlardan bazılarını birkaç satır ile değinmeye çalışacağım.

1. 西部裕固语 研究 *Xibu yuguyu yanjiu*, 陈宗振 Chen Zongzhen, Beijing 2004, 550 s.

Batı Sarı Uygurlarının Dilleri Üzerine Araştırmalar adlı eser, ömrünü Uygurcaya, Sarı Uygurların diline ve Çağdaş Uygur araştırmalarına adanmış olan Chen Zongzhen’in çalışmasıdır. Çalışma, Sarı Uygurların dilini çok yönlü olarak ele alır. Sarı Uygurcanın gramer özelliklerinin de ele alındığı çalışma, hacimli bir metin derlemesi içerir. Metinlerin Çinceye çevirisi ve sonda da bu metinlere ait bir sözlük yer alır. Sözlükteki maddeler derlendikleri kişinin ağız özelliklerine göre yer almıştır. Buna göre bir kelime birden fazla madde başı ile, versiyonları ile sözlükte yer alır. Kitaptaki malzeme, yaklaşık 45 yıl boyunca yapılan derlemelere, yayınlara dayanmaktadır.

Kitabın giriş bölümünde öncelikle tarihî kaynaklara göre Sarıg, Sarıg Baş Tarkan vb. adlar, unvanlar için verilen bilgilere değinilir. Sarı Uygurlar ve dilleri, Batı’da Sarı Uygurca üzerine yapılan araştırmalar ayrıntısıyla ele alınır. Çin Devrimi öncesi ve sonrası Rusya’daki çalışmalara, Sarı Uygurcanın Türk dilleri arasındaki yerine ve Uygurların kısa tarihine değinilir.

* Prof. Dr., Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, İstanbul. olmez.mehmet@gmail.com

Kitap iki parça olarak düzenlenmiştir.

İlk parçanın ilk bölümünü gramer özelliklerinin ayrıntısıyla ele alındığı gramer bölümü oluşturur. Başlangıçta ayrıntılı ve bol örnekli bir ses bilgisi bölümü bulunur. Bunu söz bilgisi, söz yapımı izler (s. 71). Üçüncü bölüm çekim vb. özelliklerin yer aldığı dil bilgisi bölümüdür. Dördüncü bölümde Eski Uygurca ve Çağdaş Uygurca hakkında bilgi verilir (s. 242-315).

Ses bilgisi bölümünde Yugur dilinin seslerini yansıtmada kullanılan IPA harfleri bir tablo çerçevesinde gösterilir. İzleyen sayfalarda her sesi göstermek için çok sayıda kelime örneği verilir. Dil bilgisine ait her konu, zaman ekleri, çekimli şekiller, iyelik eki almış şekiller ayrıntısıyla, bol örnekle izah edilir:

bel + de → belde

söz + de → sözde

a^hs + da → a^hsda “ağızda”

orgak + da → orgakda “orakta”

o^ht + i + nda → o^htında “otunda”

enek + i + nde → eneginde “ineğinde”

Pekiştirmeler: *yap-yañı* “yepyeni”, *yip-yimsak* “yupyumuşak”, *up-uzun* “upuzun”: ses yansımali ikilemeler, yakın anlamlı ikilemeler: *a^hldin-gumus* “altın gümüş”, *ayak-sava* “çanak çömlek”, *o^hk-ya* “ok yay, silah”, *po-gılış* “silah kılıç, tüfek kılıç”, *gozi-ulğak* “kuzu oğlak”, *garğa-guzğun* “karga kuzgun” vb. ele alınır.

Çeşitli birleşikler ilgi çekicidir, bazıları birleştikleri kelimelerden o kadar farklılaşmışlardır ki tanımak güç hâle gelmiştir, tabii kolayca tanınanlar da vardır: *gazina* “kaynana” (< *gazin + ana* “kayın + ana”), *gızaga* “abla” (*gız* “kız” + *aga* “ağabey”), *şiter* “köpek derisi / postu” (< *ışt* “it, köpek” + *teri* “deri”), *bugın ~ bogın* “bugün”, *a^hldon* “altmış” (< *a^hldi + on*).

İkinci parçada cümle örnekleri (500 cümle), derlenmiş olan metinler (s. 336-459), ekler listesi (s. 460-473) ve sonunda da sözlük yer alır (s. 474-550).

1. *amgı guñzo gö^hp dro.*

2. *bu guñzonı am la tutgış dro.*

4. *mıslar hosi malci kisi.* “bizler çobanız”

13. *mende avana bar.* “benim babam ve annem var” [< *apa ana*]

16. *seniñ anay gaydagı kisi?* “senin annen kimdir?”

24. *şajdıg bar be?* “senin hanımın var mı?” [< *saçlığ* “saçlı → kadın”]

25. *seniñ yüdegi kisi bar be?* “senin eşin / hanımın var mı?” [< *evdeki kisi* “kadın, hanım, eş”]

26. *seniñ eren bar me?* “senin erin / kocan var mı?”

51. *sen sut sağıv cidağak be?* “sen süt sağabilir misin?”

91. *sende gem bar me?* “sende hastalık var mı? hasta mısın?”

135. *bu kım dir?* “bu kimdir?”

Cümle örneklerini metinler izler. Her cümlenin, kelimenin altına Çince çevirileri verilir, derlenen metnin adı ve derlendiği tarih kaydedilir. Metnin sonunda da bir kez daha Çince çevirisi, edebî dille, Çince söz dizimine göre yeniden verilir:

1. *bər enekdəŋ lomaq* 一头乳牛的故事

(1957.3.29. 明花区 钟天礼)

bər anığa bar me dro, anığa bər enek ahsərap bar me dro, enekdə uŋgarmas
一老奶奶有某物是老奶奶一乳牛饲养了有某物是把乳牛不放牧的
me dro, kun sen la dıalohtgaq me dro. bu enek kun sen la jırər bolsa ehdəp gelyek
某物是天每就放开的某物是这乳牛天每就晚上成到了来的

bir enekdiñ lomak “bir ineğin hikâyesi” (< Genel Türkçe yomak)

bir anığa bar me dro, anığa bır enek ahsırıp bar me dro, enekdi uŋgarmas
me dro, kun sen la calohtgak me dro. “bir yaşlı kadın/büyükanne varmış, bu yaşlı kadın bir inek besler imiş, ineği otlatmaz imiş, her gün onu (kendi başına otlasın diye) serbest bırakırmış.”

Metinler arasında, bilmeceler ve atasözleri gibi folklor unsurları dikkate değerdir:

bes pırğan ehtgırıp dro. bu ni dro? (ilíg) “beş Buda uzatıyor, bu nedir?” (el)

bir hugusdiñ moñisge das değse, miñ hugusdiñ bozi şirkıra dir. “bir öküzün boynuzuna taş değse, bin öküz kendisini etkilenmiş hisseder” (hugus “öküz” ? “sığır”?)

Sarı Uygurca çalışmaları için ilk elde başvurulacak olan çalışma 6.000’e yakın kelimelik bir sözlükle tamamlanır.

2. 外国裕固族研究文集 *Waiguo Yuguzu Yanjiu Wenji*, 钟进文 Zhong Jinwen, Beijing 2008, 416 s.

Çin dışındaki yabancı araştırmacıların hem Batı hem de Doğu Yugurlar üzerine yaptıkları etnoğrafya, folklor, dil çalışmalarından derlenmiş bir antolojidir. İki kısa ön sözden sonra editör Zhong Jinwen'in yabancı araştırmacıların çalışmalarını değerlendiren uzun bir girişi yer alır (1-38). Bunu takiben Rus, Amerikan, Hollandalı, Finlandiyalı, Japon ve Alman araştırmacıların yayınlarından çeviriler yer alır. 26 yazının yer aldığı derleme, editörün hazırladığı bir bibliyografya ve son sözle biter. Derlemeler, Mannerheim'dan Malov'a, Tenişev'den Saguçi Tooru'ya uzanan zengin bir seçkidir.

裕固千秋 *Yugu qianqiu / The Long History of the Yugur*, Beijing 2009, 77 s.

Sarı Uygurların Uzun Tarihi başlıklı kitap iki dilli, İngilizce ve Çince olarak hazırlanmıştır. Başlangıcından bugüne Sarı Uygurların tarihini ele almaktadır. Geniş bir akademisyen ve sanatçı ekibiyle hazırlanan kitap, Çin kaynaklarından alıntılarla Moğolistan'dan Gansu'daki Sarı Uygur yaylalarına uzanan göçü ve tarihi ele almaktadır.

Kitabın yayım yılı Çin Halk Cumhuriyeti'nin 60, Sunan Yugur Özerk Bölgesi'nin 55. kuruluş yılına denk gelmektedir (s. 1).

Türkoloji çevrelerinde Sarı Uygur, Sarıg Uygur adı verilen kavim, kendisine Yogur/Yugur adını vermektedir. Bu sebeple de kitap boyunca adları *Yugur* olarak anılır. Çince adları ise Yugu'dur. Yugurlar, Çin'i oluşturan 56 milletten birisidir (s. 7).

Çin kaynaklarına dayalı olarak Yugurların, dolayısıyla en eski Türk kavimlerinin kısa tarihine değinilir. Buna göre Eski Sibirya halklarından 高車 Gaoche veya 敕勒 Chile boyundan olan 丁零 Dingling boyu memleketlerinden su ve otlak aramak amacıyla Han Hanedanı (MÖ 206-MS 220) döneminde oradan oraya göç etmişler, sonunda da Moğolistan bozkırlarına yerleşmişlerdir.

Sürüleriyle yeni otlaklar aramak için sürekli göç hâlinde olan *Gaoche*'leri 高車 (yüksek araba) tasvir eden bir resim (s. 18)

Kuzey ve Güney Hanedanları (MS 420-MS 589) döneminde Chile boyu Heşi/Gansu koridoru bölgesine yerleşmeye başlamış ve tarihleri de böyle başlamıştır (s. 19). Chilelerden kopan Yuanhe boyu 祁連山 Qilian Dağları eteklerine gelmiş, buraya yerleştikten sonra da 回紇 Huihe (Uygur) adını almışlardır. İşte bunlar Yugurların atalarıdır (s. 20).

İlk önce 756'da, sonra da 758 ve 821'de Huihe (Uygur) Hanları Tang Hanedanından prenseslerle evlenmişlerdir ("kunçuy" 公主 *gongzhu*). Bu evlilik Huiheler (Uygurlar) ile Tang Hanedanı arasında uzun süreli bir barışın da vesilesi olmuştur (s. 22). Bu evliliğe ilişkin bazı tasvirler Dunhuang mağaralarındaki duvar resimlerinde de tasvir edilmiştir (s. 25).

840'ta Huiheler adlarını Çevik Şahin'e çevirmişler, sonra da 回鶻 Huihu/Uygur adını almışlardır. Uygurları oluşturan en güçlü grup ise Yağlakarlar olup Heşi/Gansu koridorunun en güçlü kavimlerindenidirler. Tarihte 甘州 回鶻 Ganzhou Huihu/Kançuv Uygurları olarak bilinirler (s. 23).

Tang Hanedanı döneminde, 300 yıla yakın bir süre Huihular hayvancılığın yanı sıra ticaretle de ilgilenmişler, ipek yolunun güvenliğini sağlamışlar, böylelikle de Doğu'yla Batı'nın ticaretine katkıda bulunmuşlardır. Bölgede 10. yüzyılın ortasına doğru Karahanlılar ortaya çıkmıştır. Tang Hanedanının da 10. yüzyıl başlarında sona ermesi ile Çin'de de Song Hanedanı kurulmuş, Huihular ile ilişkiler aynı şekilde devam etmiştir (s. 26-27).

Kuruluşlarının üzerinden bir buçuk yüzyıl geçmeden Kançuv Uygur Devleti'nin varlığına Tangutlar son vermişlerdir. Bunun ardından da yavaş yavaş devleti oluşturan boylar dağılmaya başlamıştır (s. 18).

Yugurların bilinen anlatıları arasında genç bir kız olan 薩里瑪珂 (萨里玛珂) Sali Make'nin hayatını anlatan destan gelir. 600 yıldan beri ağızdan ağıza anlatılan bu destan çok saygı duyulan bir kahramanın acıklı hikâyesini anlatır (s. 29-31). Yugur kızları onun anısına bugün de çok süslü şapkalar, elbiseler dikerler ve giyerler.

Kitabın devamında Sarı Uygurların Ming Hanedanı (1368-1644) ve sonrasına ait göçlerine, tarihlerine yer verilir. Sonunda Yugurlar Qilian/Çilian dağlarına ve çevresine yerleşirler. Bu bölgeye yerleşen Yugurlar 黃番 Huangbo adını alırlar. Qing/Mançu Hanedanı döneminde, İmparator Kangşi zamanında yedi kola ayrılırlar (s. 40).

Eskiden Yugurlar Şamanizm'e bağlı iseler de zamanla Budizm'e geçmişlerdir (s. 41)

1936'lerden itibaren Kızıl Ordu bölgeye girer, 1949 sonrası ise yöre halkı Zhangye'de ordu ile buluşur (s. 42-43).

Eskiden beri Yugur halkı şarkı söylemeyi, dans etmeyi severdi. Dağların, ırmakların otlakların, yaylaların güzel manzarası onların doğal yeteneklerini geliştirdi.

Devrimden sonra Sunan'a gönderilen Dr. George Hatem, bölgedeki salgın hastalıkların teşhisi ve tedavisi için çalıştı (s. 47).

1953'te Yogur adı Yugur'a değiştirildi ve Sunan Yugur Özerk Bölgesi kuruldu (s. 48).

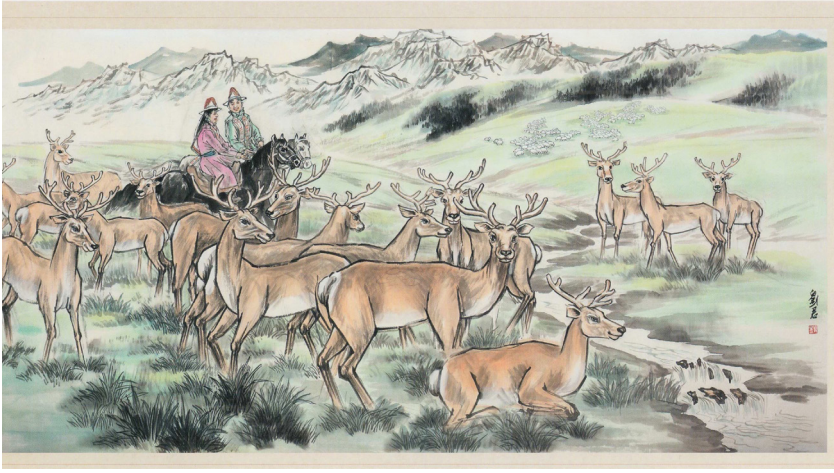
Yugur halkı Tibet Budizmi'ne inanır. Budist tapınaklar Yugurlar için hem okul hem de kültür merkezi gibidirler (s. 49).

Yugurların evlilik ve düğün gelenekleri, bu esnada giydikleri renkli giysiler dikkat çekici güzelliكتedir (s. 50-51).

Yugurlar bugün yayladan yaylaya geçerek yaşamaya devam etmektedirler (s. 53).

Yugur halkı kibar ve misafirseverdir. Her yerden misafirlere kapıları samimiyetle açıktır. Çağlar boyu süren değişimler, dönüşümler durmamış olup Yugur halkındaki yenilikler bugün de sürmektedir (s. 56). Yugurlar bugün eğitimlerini sadece üniversite lisans düzeyinde değil, yüksek lisans, doktora düzeyinde de sürdürmektedirler.

Bugün Yugurlar teknolojinin ortaya çıkardığı yenilikleri, yeni ticari ürünleri tanımakta, bunları yaylalarında gündelik hayatlarında kullanmaktadırlar (s. 62).

Budist inanışla da bağlantılı olarak geyikler, Sarı Uygurlar arasında talihin, şansın simgesidir (s. 59).

Yugurların dağları, yaylaları sanatçılara, ressamalara, şairlere ilham vermekte, sanatçılar bu manzaraya bakarak eserler ortaya koymaktadırlar (s. 65).

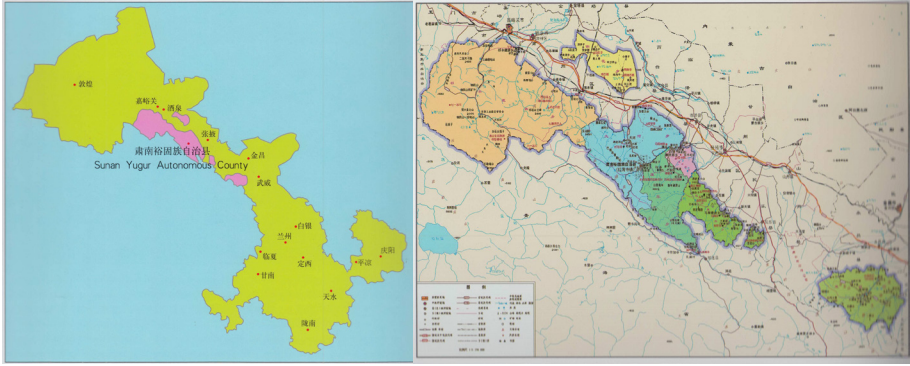
Kitabın sonunda katkıda bulunan akademisyenlerin, yöneticilerin, sanatçıların resimleri ve adları yer alır.

3. 中国裕固族传统文化图鉴 *Zhongguo yuguzu chuangtong wenhua tujian*/An Illustrated Volume of Chinese Yugur Traditional Culture, Chief editor 高林俊 Gao Linjun, Beijing 2010, 244 s.

Yugurları, hayat tarzlarını ele alan renkli, büyük boy çalışma iki ayrı sunuş içerir. İlk sunuş Sunan Yugur Özerk Yönetimi'ne, ikinci sunuş ise Yugur araştırmacı Zhong Jinwen'e aittir.

Kitap, Sarı Uygurların gündelik hayatına ait çok sayıda eşyanın, mutfak, ev araç gereçlerinin, koşum takımlarının resimlerini ve Sarı Uygurca adlarını içerir. Resimler, Sarı Uygurca kelimeleri anlamamızı daha kolay hâle getirmektedir.

Çin'in Gansu eyaletini gösterir harita ve bu haritada Sarı Uygurların yaşadıkları Sunan ve çevresini gösteren kısım (pembe); Sarı Uygurların yaşadıkları alanı yakından gösteren harita (solda).

İlk bölümde Sarı Uygurların kökeni konusu ele alınır. Kül Tegin Yazıtı'ndan başlayarak Türklere ve Uygurlara değinilir. Bu çerçevede Sarı Uygur bölgesinde bulunan bütünlüklü Uygurca yazmalardan *Altun Yaruk Sudur*'a değinilir. Bu bölümde Sarı Uygurların diline de değinilir. Bugün için bir yazı dillerinin olmadığı, Doğu Yugurların Türk dilli, Batı Yugurların Moğol dilli oldukları belirtilir (s. 29).

Maddi kültür bölümünde neler ürettikleri, avcılığa dayanan geçim, çeşitli araç ve gereçler ve el sanatı ürünleri tanıtılır. Günlük yaşama ait çeşitli fotoğraflarla kimi aletler, konular Doğu ve Batı Yugur dilleriyle tanıtılır:

İp eğirip bez dokuyan Yugurlar.

İlk kelimeler Doğu: *gacır tarıma* / ikinci sıradakiler Batı Yugurcadan: *yer darıma* “ziraat, tarla sürme”, *nüme mertı* / *göşme yolda* “göç yolda, bir yerden bir yere göçme”, *dasın tomıga talma* / *yığ yığırge bokza dikme* “iğ eğirip dokuma” (resimde), *guasın üriğe dasın tomıma* / *yuñ dudga yıp yığırme* “yün didip ip eğirme”, *disen halgadaci*, *usuncelma* / *yıp hayadav*, *sud yeyma* “yün eğirip ip eğirme”, *alag nekeme* / *ala tağar sogma* “elbise için bez dokuma”, *disen halğada* / *yıp hayadama* “ip eğirme”, *morein oloñ* / *golın* “kolan”, *lantag* / *dartıg* “urgan”, *honı addama* / *goy u^hgarma* “koyun otlatma”, *ciçiğar honı hırğama* / *ciçiğa goy girkma* “koyun kırkma”, *guasen delge* / *yuñ yazma* “yün yayma, yün açma”, *sikei talma* / *giğis salma* “keçe yapma”, *nin sama* / *eneg sağma* “inek sağma”, *husın çuglama* / *sud yomdarma* “süt toplayıp satma”, *cunı notoği malçis* / *yegi yortdağı malçılar* “yayladaki çobanlar”, *mal addama* / *mal u^hgarma* “hayvan otlatma”, *elwekdeğe nüme* / *göş kinama* “göç hazırlığı”, *cang açıma* / *şuk şukdeme* “yük taşıma”, *nüme mertı* / *göçme yolda* “göç yolda”; avcılık: *cano* / *cano* “tuzak”, *pu* / *po* “tüfek”, *dinzi* / *mısga* “kurşun kalıbı”, *dar gotı* / *dar gutı* “barut kutusu”; âletler: *talğan dama* / *talğan uğume* “un öğütme”, *termen* / *teğirmen* “değirmen”, *gar termen* / *iliğ tiğirmen* “el değirmeni”, *emel* / *ezer* “eyer”, *golo dóró* / *gula ezengi* “üzengi”, *gadar* / *yügen* “dizgin”, *yığ* / *yığ* “iğ”, *haş yığtolgei* / *kaj ağırçig* “kaş taşından ağırşak”, *huatşig* / *argaş* “sırt çantası, heybe”, *alag* / *ala tağar* “çanta, dağarcık”, *boğşo* / *bokca* “bohça”, *kede* / *udug* “ütü”, *meñge aiğa* / *gumı canag* “gümüş çanak”, *sud bağaca* “süt kovası”, *tulum* / *tulum* “tulum”; el sanatları: *dere* / *yasdig* “yastık”, *cülge mısgi* / *manım kezgi* “nakışlı giysi”, *hormeı* / *e^hdeg* “nakışlı gömlek, etek” vd.

Giyisi kültürü bölümünde şapka, ayakkabı, kıyafet ve takılar tanıtılır. Bu bölümdeki takılardan bir iki örnek verebiliriz: *haş emíg / kaj sırka* “kaş taşından küpe”, *meñgi emíg, meñgi bilezig / gumıs sırka, gumıs belesíg* “gümüş küpe, gümüş yüzük”, *beldama / beldartba* “kuşak (bel tartma)”.

Kültürel semboller ve süslemeler bölümünde çeşitli süslemelerde kullanılan semboller, çizimler, desenler tanıtılır. Özellikle Budist kültüre ait semboller, çizimler burada ön plana çıkar. Sunan şehrindeki binalar dahi yerel motiflere göre şekillenir, binaların üst katları Yugur şapkalarına benzetilir.

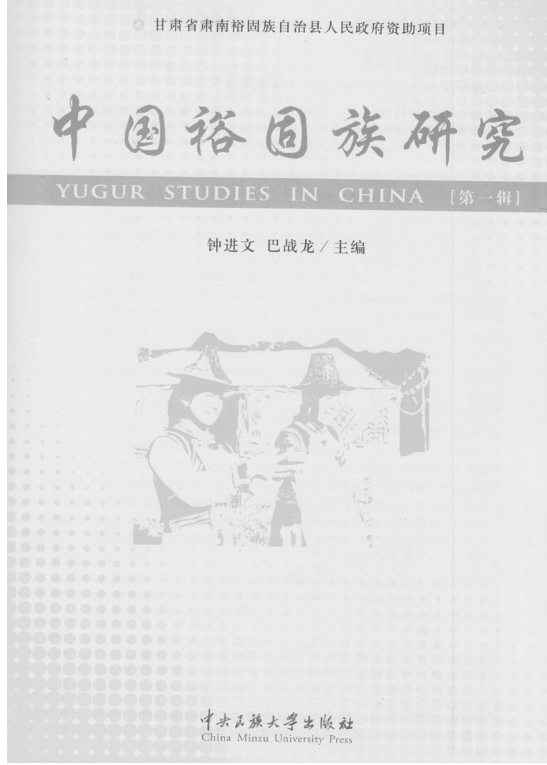
Ev kültürü bölümünde mutfak ve ev düzeni tanıtılır. Yugur yemekleri tanıtılır. Bir kuzu kesilip parçalandığında her bir bölümüne verilen adlar sıralanır: *şıkeita / yoda* “uyluk”, *suici / yan* “yan”, *dali / yarin* “yarın”, *puçun / dós* “döş”, *suil uça / guzuríg uca* “kuyruk, kuyruk ucu” vb.; *tusınça / suddiğşa* “süt çayı, tereyağlı çay” vd.

Gelenekler bölümünde düğün törenleri, çocukların saç kesim törenleri ve çeşitli inançlar ele alınır. Bir çocuk üç yaşına bastığında ilk kez saç kesilir. Bu çok önemli bir törendir. Bu tören hem kız hem oğlan çocukları içindir.

Dinî inanışlar bölümünde Budist tapınaklar, dine ait konular, dinî faaliyetler tanıtılır. Yaz ayının ilk ayında yapılan *obog/obag* törenlerine ait resimlere yer verilir. Yugur yaylalarındaki ve çeşitli vadilerdeki tapınaklardan resimler yer alır. Dinî ritüellerde kullanılan aletlerin resimlerine yer verilir. Bir örnek verelim: *herğe/sanaği* “tespih”.

Son bölüm **çevre ve doğayı** ele alır. Bu bölümde çevre, Sarı Uygurların yaşadıkları yaylalar, bu bölgedeki yabancı hayat tanıtılır. Göçebeler için çevre çok önemlidir, çevreye saygı gösterilir ve korunur. Bu kısımda Yugur coğrafyasından çok sayıda fotoğrafa yer verilir. Bitkilerin, çiçeklerin resimleri, vaşaktan kulanlara çeşitli hayvanların resimlerine yer verilirken ne yazık ki ne bu çiçeklerin ne hayvanların ne de kuşların Yugur dillerindeki karşılıkları verilmez.

Kitap son söz ile tamamlanır.

4. 中国裕固族研究 *Zhongguo Yuguzu Yanjiu/Yugur Studies in China*, C I, 钟进文 巴战龙 Zhong Jinwen, Ba Zhanlong, Beijing 2011, 528 s.

Sarı Uygurlar; tarihleri, dilleri ve başka konularda Çinli araştırmacıların yazılarının bulunduğu, Çince olarak yayına hazırlanmış derleme bir kitaptır. Sunuş ve girişlerden sonra farklı konulara ait makaleler yer alır. Bu konuları tarih, dil, din, gelenekler, edebiyat, eğitim, sanat ve toplum olarak sıralayabiliriz. Derlemede toplam 63 yazı yer alır.

Yazarların adlarını şöylece sıralayabiliriz: 阿尔斯兰 Aersilan, 安惠娟 An Huijuan - 安晓东 An Xiaodong, 安维武 An Weiwu, 巴玉环 Ba Yuhuai, 巴战龙 Ba Zhanlong, 白晓霞 Bai Xiaoxia, 陈宗振 Chen Zongzhen, 达隆东智 Dalong Dongzhi, 杜曼。叶尔江 Duman Yeerjiang, 高启安 Gao Qian, 郭茂全 Guo Chengquan, 郭梅 Guo Mei, 韩杰 Han Jie, 韩正明 Han Zhengming, 贾学锋 Jia Xuefeng, 江波 Jiang Bo, 凯旋 Kai Xuan, 李建宗 Li Jianzong, 林红 Lin Hong, 刘荣 Liu Rong, 罗布藏敦智 Luobucang Dunzhi, 钱文霞 Qian Wenxia, 全迎春 Quan Yingchun, 苏珊 Su Shan, 唐授朝 Tang Shochao - 何茂活 He Maohuo, 铁穆尔 Tiemu'er, 王锐 Wang Rui, 王锐 Wang Rui, 王延军

Wang Yanjun, 闫天灵 Yan Tianling, 杨富学 Yang Fuxue, 叶梅 Ye Mei, 赵国鹏 Chao Guopeng, 赵利生 Zhao Lisheng, 钟梅燕 Zhong Meiyun.

Not: Sarı Uygurca kelimelerin bizim alfabemize aktarılışı sırasında fonetik hususiyetleri gösteren ayrıntılar bir ölçüde göz ardı edilmiş, Türk alfabesindeki *c, g, ğ, j, k, ş* harfleri birkaç farklı işareti karşılamakta kullanılmıştır. Aynı yalınlaştırma ünlüler için de geçerlidir. Ayrıca 钟进文 Zhong Jinwen'in 2009'da çıkan 西部裕固语描写研究 *Xibu Yuguyu Miaoxie Yanjiu* adlı kitabı için *Türk Dilleri Araştırmaları*, 22. cilt, 2. sayıda yer alan yazıma bakınız ("Sarı Uygurcanın Yeri ve Zhong Jinwen'in Sarı Uygurca İncelemeleri", *TDA*, 22, 2012: 143-164).